

Presentasjon av forskingsprosjekt ved Høgskulen i
Volda og Universitetet i Bergen

Entreprenørskap og klippfiskeeksport i
Handelshuset Christian Johnsen i Kristiansund
kring 1850 - 1890

TEMA

- Norsk klippfiskeeksport ekspanderte raskt i andre halvdel av 1800-åra. Kvar fjerde klippfisk på marknaden i 1870-åra var produsert i Noreg.
- Korleis forstå veksten?

SENTRALE LITTERÆRE KJELDER

- Ekspansjon og vekst er sentralt tema i fiskerihistoria, belyst av ulike forfattarar:
 - Fiskeriinspektør Fredrik Wallem: Handelen med Tørfisk og Klipfisk (1893)
 - Historikar Odd Vollan: Den norske klippfiskhandelens historie (1956)
 - Fiskerihistorikar Trygve Solhaug: De norske fiskeriers historie 1815 – 1880 (1976)
 - Byhistorikarane Kristian Bugge, Odd Thorson (Ålesund), Arne Odd Johnsen (Kristiansund), Niels de Seve (Molde)
 - Lokal- og fiskerihistorikarar som Bjarne Rabben, Ingvald Bjåstad, Paul Moltu, Endre Holten
 - Forretningshistoria om Knudtzon -Odd Williamsen (2012)
 - Nyare fiskeri- og kysthistorieforskning ved Arnljot Løseth, Atle Døssland, Åsa Elstad, i til dømes Norges fiskeri- og kysthistorie (2014), og Havfiskeflåten i Møre og Romsdal og Trøndelag (2006), Fylkeshistorie for Møre og Romsdal (1996) m fl

PERSPEKTIV

- Veksten drøfta i ulike perspektiv, men finst det likevel fellestrekk i historiografien?
- Fokus på strukturelle forhold og kollektive perspektiv.
- Biografiske forteljingar om sentrale økonomiske aktørar og bymiljøet rundt handelshusa

- **Finst det andre perspektiv?**

LAKUNER

- Aktørperspektivet: etablering og utvikling av eksporthandelen med klippfisk – korleis gjekk handelen føre seg?
- Entreprenørskap: Drøfting av entreprenørskap som arbeidsmåte, og entreprenørskap i eit regionalt perspektiv
- Drøfting av ein regional komplementaritet og eit transregionalt samspel
- Marknadsperspektivet: drøfting av det iberiske tapet av den historiske marknaden – og forklaring på importavhengigheit – og –mulegheit: var entreprenørskap ein føresetnad for ein utvida marknad på importsida?

PROBLEMSTILLING

- Norske klippfiskhandlarar mangedobla eksporten til den iberiske og trans-iberiske marknaden i andre halvdel av 1800-åra. Christian Johnsen i Kristiansund var entreprenør og Norges andre største klippfiskeeksportør. **Var entreprenørskap ein naudsynt føresetnad for forretningsekspanjonen?**

PRIMÆRKJELDER OG KJELDEBRUK

- Forretningsarkivet etter Johnsen: I veggane på Nordmøre og i Romsdal:
- Vexelprotokoll – debitor, kreditor, garantist, reiserute: - pengestraumen
- Fiskeversprotokoll – inntekter, utgifter, leveringar og utbytte
- Forhandlingsrekningar – eksportmengde, prisar, kvalitetar, landingsområde, kostnadar, avgifter, transport, eksportutvikling
- Telegrambok – avtaler, fiskeinnsig, bestillingar, usemje, nettverk: - informasjonsakse
- Skipsbok – inntekter, utgifter, fraktsystemet, kostnadar, prisar, toll, lønningar, mannskap, kompetanse, handelsvegar,
- Hovedkontobok – oversikt over forretningstotalen (fragment)
- Møteprotokollar etter handelsforeiningar, og lokal og regional utvikling av bank-, forsikring-, og kredittselskap
- Institusjonshistorie: avis- og tidsskrift, statistikk (NOS), konsulatberetningar, DNV etc

ARBEIDSMÅTE

- Openheit – arbeide breidt
- Tema: – organisasjons- og institusjonsutvikling, skipsteknologi, reiskapsutvikling, produksjonsteknikk, logistikk, biologiske konjunkturar, bydanning, demografisk utvikling, lokal og regional produksjon og spesialisering, nasjonal økonomi, ideologiske endringar og politisk styring.
- Tilsvarande komparative tema i iberisk, anglo-amerikansk og skandinavisk forskingslitteratur
- Leite i arkiv
- Besøke museum
- Oppsøkje bibliotek
- Finne lokale og private arkiv
- Kontakte universitet
- Nettverk

SKANDINAVISKE
MUSEUM
ARKIV
BIBLIOTEK

- Nordmøre Museum,
 - Kvernes Bygdemuseum,
 - Norsk Skipshistorisk Forening
avdeling Nordmøre,
 - Romsdalsmuseet,
 - Ålesunds Museum,
 - Sjøfartsmuseet i Bergen,
 - Sjøfartsmuseet på Bygdøy,
 - Nordborg Museum,
 - Sønderborg Museum,
- RIKSARKIV - Oslo, Stockholm, København,
 - STATSARKIV – Trondheim, Bergen
 - DISTRIKTSARKIV - Aabenraa
- DIGITALISERTE ARKIV –
Digitalarkivet, Statistisk sentralbyrå historisk arkiv,
Stortingsarkivet, Nasjonalbiblioteket på nett; bøker og aviser,
 - PRIVATE ARKIV –
Mette Johnsen Bonne (brev, bilete, gjenstandar), Kjetil
Tandstad (upublisert om Rønneberg), Robert Giske (filatelist-
brev frå Johnsen)
- BIBLIOTEK– Kristiansund, Ålesund, Molde, Volda, Bergen,
Oslo, København (Nasjonalbibliotek), Manuskriptsamlinga
i Bergen

MUSEUM, ARKIV OG BIBLIOTEK I PORTUGAL OG BISKAIJA

LISBOA

- Arquivo Nacional, Torre do Tombo (diplomatkorrespondanse),
- Arquivo Municipal de Lisboa,
- Biblioteca Nacional (salt- og klippfiskhistoriografi, konsulatberetningar)
- Biblioteca Municipal (generelt om handelen i Lx),
- Gabinete de Estudos Olisiponenses (handelsforeiningas historie, salteksport),
- Instituto Nacional de Estatistica, Portugal,
- Arquivo Historico de Obras Publicas,
- Arquivo Historico do Ministerio dos Negocios Estrangeiros (diplomatkorrespondanse),
- Arquivo Historico das Alfandegas Portuguesas: Autoridade Tributaria e Aduaneira (AT) (lovendringar vedr klippfisk)
- Arquivo Historico do Ministerio das Financas

PORTO

- Arquivo Historico Municipal de Porto,
- Arquivo Distrital do Porto; Alfandega do Freixeiro,
- Biblioteca Publica Municipal do Porto,
- Arquivo Historico Ribeira,
- Arquivo Historico da Associacao Commercial do Porto,

BILBAO

- Archivo Municipal de Bilbao (eigedsregister),
- Archivo Historico Foral de Bizkaia(handelsretten),
- Biblioteca deputacion Foral (eldre litteratur)
- Biblioteca Municipal

FORSKINGSNETTVERK

- Universitetet Deusto - Universitetet i Porto - Universidade Nova
- Nordmøre Museum - Tollarkivet Porto - Tollarkivet Lisboa - Sjøfartsmuseet Bilbao – Distriktisarkivet Bilbao – Lokalhistorisk forening Nordborg – Norsk skipsfartshistorie avd Nordmøre
- Etterkomarar – Johnsen – Gurtubay – Garland-Ladley

ENTREPRENØRSKAP I DAG?

- Forsking og utdanning
- Visjon: etablering av «Senter for maritim historieforskning» på Møre
- Samarbeid – kompetanse – informasjonsoverføring - konkurranse

138
20
Porto, 28 de abril de 1898

Conta de venda de 72000 kilos de bacalhau, consignou a St. Christian Johansen, de Copenhague, pelo vapor "S. A. Harlmann", entrada em 13 de fevereiro p.p. e qual vendeu nos a diversos ter. com 13 de corrente, a prazo de 4 meses, a saber: consignou 69840 kilos.

Vencimento 13 de agosto de 1898

72000	pezos de 60 kilos de bacalhau sequida	8800	897.600
10000	" " " de inferior	8000	1.208.000
10000	" " " de empoados, etc	7400	2.205.200
10000	" " " de partidos	6800	2.597.600
10000	" " " de garbo, etc	6000	762.000
10000	" " " de fresco	5400	604.800
71320			<u>8.275.200</u>

Despesas:

72000	Co 50	360.000	
	despesas e comissões	69.840	
	despesas bilhoteiros	7.000	
	despesas de viagem	23.440	
	despesas de fogo 4% R. 8.300.000. 1/5% 3 m.	4.150	
		<u>464.430</u>	
	despesas de 69840 kilos	2.409.490	
	despesas de R. 464.430 desde 28 de fevereiro p.p. até 13 de agosto p.p. 166 dias, 6%	12.675	
	despesas de R. 2.409.490 desde 10 de corr. até 13 de agosto p.p. 125 dias, 6%	49.510	
	despesas de comissões e garantia 4%	331.010	3.267.115
	despesas de credito de St. Christian Johansen	R.	<u>5.008.085</u>

[Signature]

26/189

Hamburg, den

27 Mai

189 8.

240

KONTOR:
Hermannstrasse 34, 2. Stock.

BANK-KONTO:
Vereinsbank.

Herr

Christian Johansen

Soll

Christiansund

ERNST KRATZENSTEIN & Co.

Speditionen tota

über

5 Kisten Klippfische

Bto. 275 Ko.

empfangen p. D: "Sigurd Jærl" 10/4

verladen p. D: "Valesia" 10/5

p. Tampico

An Bord bringen A.

1. 20

Conn. Sped. & Porti

0. 60

A.

1. 80

1907

M 179

Liverpool, 31st Dec. 1897 ✓

CABLES USED:
 A.B.C. 4TH EDITION: WATKIN'S, WITH APPENDIX;
 PRIVATE CODES

508. ✓

Account sale of Codfish sold for a/c of
M^r. Lehs. Johnson Christiansund
ex "Jasso" B/L. dated 9th Dec.

✓	<u>300 cases Superior Codfish</u>								
	<u>wood 45 Tos. nett</u>								
	<u>Contract</u>	<u>183</u>	@	<u>20/-</u>	pr. case	✓	£	<u>183</u>	-
	<u>Contract</u>	<u>13</u>	"	<u>20/-</u>	"	✓		<u>13</u>	-
		<u>104</u>	"	<u>20/6</u>	"	✓		<u>106</u>	<u>12</u>
						✓	£	<u>302</u>	<u>12</u>
DS 21/60 = anham	✓	<u>40 cases Superior Codfish</u>							
		<u>wood @ 20 Tos. nett</u>							
				<u>@ 9/9</u>	pr. case	✓		<u>19</u>	<u>10</u>
						✓	£	<u>322</u>	<u>2</u>
		<u>Less 20% discount</u>				✓		<u>6</u>	<u>8</u>
								<u>10</u>	<u>315</u>
									<u>13</u>
									<u>2</u>
	<u>Less</u>								
		<u>Commission @ 20%</u>				✓	£	<u>6</u>	<u>8</u>
		<u>Freight</u>				✓		<u>25</u>	<u>14</u>
		<u>Fire Insurance</u>				✓		<u>16</u>	<u>9</u>
									<u>33</u>
									<u>£ 282</u>
									<u>13</u>
									<u>1</u>
									<u>1</u>
									<u>1</u>

AK

